

CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc

Absolventská práce

Marie Loučková

Olomouc 2022

**caritas voš
sociální**

Motivace osob bez přístřeší k získání a udržení zaměstnání

Marie Loučková

ABSOLVENTSKÁ PRÁCE

vedoucí práce: Mgr. Jan Mochťák

CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc

Olomouc 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci 25. 04. 2022

Marie Loučková

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucímu práce, panu Mgr. Janu Mochťákovi. Poděkování také patří mým rodičům, bratrům, přátelům, a především spolužákům ze stejného ročníku za vytrvalou podporu ve studiu.

Obsah

Úvod	9
1 Bezdomovectví	11
1.1 Historie bezdomovectví	13
1.2 Příčiny a důsledky bezdomovectví.....	14
1.3 Problematika nezaměstnanosti ve vztahu k bezdomovectví	17
2 Pomoc osobám bez přístřeší	19
2.1 Zdravotní péče	19
2.2 Sociální péče	21
2.3 Finanční pomoc	24
2.4 Pomoc s nalezením zaměstnání.....	25
3 Zmapování faktorů k motivaci osob bez přístřeší k získání a udržení zaměstnání – výzkumná část.....	27
3.1 Výzkumný problém a cíl práce	27
3.2 Design výzkumu.....	27
3.2.1 metoda sběru dat	28
3.2.2 výzkumný soubor.....	28
3.3 Analýza dat a etické aspekty	29
3.4 Výsledky.....	29
3.4.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek z první části dotazníku – sociodemografické údaje	30
3.4.2 Vyhodnocení jednotlivých otázek z druhé části dotazníku – zmapované faktory motivace k získání a udržení zaměstnání	34
3.4.3 Vyhodnocení hlavních výzkumných otázek.....	36
3.5 Diskuze	37
3.5.1 Komentář k výsledkům.....	37
3.5.2 Limitace studie	37
Závěr	39
Bibliografie	41
Seznam tabulek a grafů	44
Anotace	45
Klíčová slova	45
Abstract.....	46
Keywords	46
Přílohy	47

Úvod

Bezdomovectví je téma, které rezonuje každým, kdo ve větším městě projde kolem nádraží a tam se někdo opilý válí po zemi. Jsem z Brna a takový pohled se mi nabízí každý den, když jdu ráno do práce. Jsem zaměstnancem Magistrátu města Brna, pracuji na odboru sociální péče a díky pozici na oddělení sociální kurátoři takové a podobné pohledy mám možnost mít i přes celý den.

V roce 2018 byl udělán profesionální odhad právě na území Brna v rámci projektu Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně a zaznamenalo se celkem 1.657 dospělých osob bez domova, z toho 1.155 mužů (69,7 %) a 502 žen (30,3 %).¹ Dle výzkumu ministerstva práce a sociálních věcí v České republice žilo na začátku roku 2019 asi 23 830 osob bez domova, z toho 2600 dětí.²

Tato absolventská práce se zaměřuje na cílovou skupinu sociálně vyloučení – osoby bez přístřeší, a vybrala jsem si ji právě díky mé praxi. Jsem pracovním terapeutem a každý den se setkávám se spoustou klientů, kteří nemají práci. Společně ji v rámci terapeutických dílen hledáme, ale jsem jen průvodcem či poradce a nemůžu nikomu nakázat, na který pohovor má jít, nebo co by měl dělat, můžu mu poradit, ale rozhodnutí musí být na něm. A tak se často stane, že klient se do dílen nevrátí, nebo se vrací s opakujícím neúspěchem, s tím, že práci nemá.

A pro mě velkou otázkou je, proč tolik lidí nemá stabilní zaměstnání, přitom je mezi nimi tolik vzdělaných a chytrých lidí, ale kvůli nedostatku finančních prostředků se stane osobou ohroženou sociálním vyloučením, osobou bez přístřeší, osobou, která končí na ulici.

Cílem této práce je tedy zmapování faktorů motivace k nalezení a udržení zaměstnání našich klientů, tedy osob bez přístřeší na území města Brna docházející na naše oddělení sociální kurátoři. V rámci teoretické části je stručně popsána problematika bezdomovců, nezaměstnanosti a pomáhajících profesí osobám bez přístřeší. V rámci praktické části jsem zvolila kvantitativní výzkum k zjištění potřebných dat k naplnění mého cíle.

---

¹ OSP MMB. Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně. Magistrát města Brna, Odbor sociální péče. Zpráva o výsledcích projektu. 2018, s. 7.

² MPSV. Kolik žije v ČR bezdomovců? Výzkumný ústav práce a sociálních věcí představil závěry rozsáhlého průzkumu. Tisková zpráva. 2019.

1 Bezdomovectví

Na začátku této práce je zapotřebí si vymezit termín bezdomovectví. Například Štěchová a kol.³ uvádí jeho interpretaci podle mezinárodně uznávané definice bezdomovectví v rámci FEANTSA⁴ jako „...*absenci vlastního, trvalého a přiměřeného obydlí. Bezdomovci jsou ti lidé, kteří nejsou schopni získat takové obydlí, udržet kvůli nedostatku finančních prostředků nebo jiným sociálním bariérám.*“ V modernějším pojetí ale FEANTSA nahlíží na bezdomovce jako na populační skupinu skládající se ze zjevných bezdomovců i ze všech dalších osob co nemají vyřešené bydlení dle standardů dané kulturní oblasti, kde se nachází.⁵

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020 o bezdomovectví hovoří jako o „... *extrémní sociální vyloučení, jemuž je chudoba jak příčinou, tak důsledkem*“. Faktory sociálního vyloučení mají v tomto případě povahu individuální i strukturální, nejde je od sebe v mnoha případech vůbec rozlišit, a tedy představuje závažný projev sociálního vyloučení jehož řešení si vyžaduje komplexní přístup.⁶ Mareš⁷ pak doplňuje, že bezdomovectví představuje více než neexistenci nějakého přístřeší a více než chudobu, ale ze na něj nahlížet jako na součást marginalizace vycházejícího z neschopnosti těchto týkající se osob účastnit se způsobu života tak, jako je pro většinu naší populace klasickým modelem.

Mnozí autoři pak upřesňují, že především chronické bezdomovectví je ze společenského, ekonomického, ale i osobního hlediska tím hlavním problémem. Je možné jej chápat jako „...*syndrom komplexního sociálního selhání, které se projevuje neschopností akceptovat a zvládat běžné společenské požadavky.*“ Zpravidla je spojováno s jednotlivými problémy, které nastávají díky negativní životní zkušenosti, které se často kumulují do obtížně zvládnutelných situací.⁸

I nahlížení na osoby bez přístřeší se může odlišovat. Hradecký⁹ uvádí, že archetypem osoby bez domova ve společnosti bývá: „...*starší zchátralý opilý muž před supermarketem, na nádraží či u metra.*“ Reálně tito lidé představují jen nepatrnou část osob bez přístřeší. Další aspektem je i to, že za osoby bez přístřeší každý z nás považuje někoho trochu jiného, a

---

³ ŠTĚCHOVÁ, M. a kol. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Závěrečná zpráva. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 21.

⁴ FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) je nejznámější a nejvýznamnější organizací, která pracuje v oblasti bezdomovectví v České republice na evropské úrovni.

⁵ ŠTĚCHOVÁ, M. a kol. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Závěrečná zpráva. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 21.

⁶ MPSV. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013, s. 5.

⁷ MAREŠ, P. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, s. 58.

⁸ VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum. 2013, s. 9.

⁹ HRADECKÝ, I. Co znamená pro společnost bezdomovectví? In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2015, s. 9-23.

neexistuje ani zcela jednoznačné legislativní či sociologické ukotvení.¹⁰ Například Todd¹¹ vymezuje osoby bez domova jako „...*fyzické osoby, které nemají stálé, pravidelné a uspokojivé místo k přenocování*“. Štěchová¹² se pak snaží o detailnější vyobrazení osoby bez domova, ovšem přitom mluví o tom, že tito lidé představují spíše nestejnorodou sociální skupinu, která má určité charakteristické vlastnosti i svébytnou kulturní základnu, mnohdy označovanou jako „kultura bídy“, která lidem vytváří pocit sociální bezmoci, a do které můžou patřit třeba i lidé s kriminální minulostí, a v interakci s druhými se mohou slabší jedinci stát snadněji oběťmi pouličního násilí.

Povaha bezdomovectví je velmi proměnlivá, každé členění má své klady i zápory a pro specifické potřeby se využívají různá třídění, a tak Hradecký¹³ pro příklad uvádí souhrn několika hledisek pro kategorizování bezdomovectví:

- **podle vnímání bezdomovců ve společnosti:** forma zjevná, skrytá, potenciální;
- **podle doby trvání:** krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé, epizodické, vícegenerační;
- **podle příčin:** vlivy materiální, vztahové, osobnostní, institucionální;
- **podle geografického hlediska:** místní, vnitrostátní, občané EU, ostatní cizinci;
- **podle právního postavení:** legálně žijící na území naší země, ilegální migranti;
- **podle rodinného stavu, přirozených vztahů či jejich neexistence:** osamělí lidé, bezdětné dvojice, lidé doprovázené dětmi;
- **podle osobních charakteristik:** gender, věk, zdravotní stav, národnostní a etnický původ, aj.
- **podle aktuální životní situace:** ETHOS.

Ethos je typologie respektující bezdomovectví jako dynamický proces, jako měnící se životní situace a primárně vychází z kategorizace na základě životní situace. Zařazení dané osoby není absolutní a trvalé, ale mění se se změnou životní situace. Uvedená typologie bezdomovce rozděluje do následujících čtyř forem vyloučení z bydlení, které jsou pak dále děleny pro bližší specifikace:¹⁴

- **bez střechy** – osoby pobývající a spící na ulici, případně osoby využívající k přespávání noclehárny,

---

¹⁰ HRADECKÝ, I. Co znamená pro společnost bezdomovectví? In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2015, s. 9-23.

¹¹ TODD, E. P. Homelessness: Is Society Looking the Other Way? Nova Publishers, 2006, s. 2

¹² ŠTĚCHOVÁ, M. Bezdomovci a vybrané sociálně patologické jevy. In Kriminalistika, 2009, č. 4, s. 265-267.

¹³ HRADECKÝ, I. Co znamená pro společnost bezdomovectví? In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2015, s. 9-23.

¹⁴ HRUŠKA, L. a kol. Studie o stavu bezdomovectví v Ostravě. PROCES, 2012, s. 7.

- **bez bytu** – lidé v ubytovnách pro bezdomovce, například azylové domy, přechodné ubytovny, přechodné podporované ubytování, lidé v pobytových zařízeních pro ženy, lidé v ubytovnách pro imigranty, lidé před opuštěním instituce, uživatelé dlouhodobější podpory,
- **nejisté bydlení** – osoby pobývající v pochybném bydlení, osoby ohrožené vystěhováním, osoby v riziku domácího násilí,
- **nevyhovující bydlení** – osoby žijící v nouzových a podivných stavbách, osoby žijící v nevhodném bydlení, osoby žijící v přelidněném bytě.

Surovka vymezuje cílovou skupinu osoby bez přístřeší jako skupinu tvořenou dospělými lidmi ve věku od 18 let, kteří bez podmínek využívání ostatních služeb mohou vstupovat do systému služeb sociálních.¹⁵

1.1 Historie bezdomovectví

Z hlediska historie Hradecký¹⁶ uvádí, že novodobá historie bezdomovství se začala psát v souvislosti s politickými a společenskými změnami v roce 1989. Především dokonce i ekonomickou transformaci. V Československu byla ještě přede těmito změnami povinnost pracovat, a to bylo i legislativně ukotveno. Viditelná nezaměstnanost neexistovala, byli zřizovány ubytovny státními podniky, které měly navíc za povinnost zaměstnávat určitý počet pracujících. Když na začátku 1990 proběhla prezidentská amnestie Václava Havla bylo propuštěno z vězení mnoho lidí, kteří neměli kam jít a stali se tak první velkou skupinou bezdomovců. Šlo až o patnáct tisíc jedinců. Větší počty osob bez domova zůstávali celé dny i noci na nádražích a na to nikdo nebyl připravený. Prostřednictvím několika jednotlivců byla těmto lidem poskytována pomoc, ale v té době byla spíše sporadická. Amnestovaní jedinci se po oteplení rozptýlili po celé České republice, ale podstatná část se stala recidivisti a skončila zpátky ve vězení. Také je na místě zmínit uprchlíky a migranty. Podstatná seskupení Rumunů projížděli vlakem přes naše území do Německa, v polovině roku 1990 se však pro ně uzavřeli hranice, a oni byli nuceni zůstat na našem československém území. Další nepříznivý sociální dopad na vznik bezdomovectví byla privatizace, v důsledku které byly rušeny podnikové dělnické ubytovny. Velká část z nich se přebudovala na komerční hotely a skrytá etapa bezdomovectví vyplula na povrch. Z bývalého Sovětského svazu a balkánských států v 90. letech kvůli práci přicházeli tzv. ekonomičtí migranti. Ti, kteří tu jsou zaměstnáváni nelegálně, tak často žili a stále žijí jako osoby bez domova.

¹⁵ SUROVKA, T. Představení „balíčku služeb“ – co vše je potřeba. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 71.

¹⁶ HRADECKÝ, I. a kol. Bezdomovci a sociální služby. In Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti. Rozšířený sborník z konference Charity Olomouc. Charita Olomouc, 2012, s. 11-36.

Následně když na Slovensku na konci 90. let sociální reformy vrcholily, vláda omezila sociální dávky, a začalo zároveň docházet k nárůstu nezaměstnanosti. Důsledkem byl pro Slováky nárůst zájmu o práci v České republice. Mnoho Slováků často hledali práci i bez potřebné kvalifikace. Pakliže si práci nenašli nebo ji ztratili, stávali se z nich také mnohdy osoby bez domova. Jejich počty ve velkých městech dosahovaly až k 10 %.¹⁷

Hruška¹⁸ doplňuje, že z hlediska historického vývoje sociálního zajištění lze zmínit pojem domovská obec nebo domovské právo, který lze rovněž dát do souvislosti s bezdomovectvím, což znamenalo, že správa obce měla pod záštitou péči o své sociálně slabé občany, v historické terminologii označovány jako chudé občany, v současnosti by zahrnoval i termín bezdomovec. Uvedené legislativní normy byly několikrát upravovány a finální podoby se jim dostalo v 60. letech 19. století, kdy byl zřízen domovský zákon (1863), zákon obecních zařízení (1864), a následně i zemský chudinský zákon (1868). V roce 1920 byly na základě těchto zákonů a jejich novelizací zformovány plány městských příslušností a pravidla, kterými se obce musely řídit. Získat příslušnost k nějaké obci bylo možno buď přímo, a sice osobě žijící na území obce alespoň 10 let, osobě zastávající v obci veřejnou činnost, osobě, které bylo právo uděleno, nebo nepřímo, a to sňatkem nebo narozením. Osoba s určitou příslušností měla v případě nouze právo na pomoc od obce. K naplnění práva ale nestačilo jen mít příslušnost k obci, bylo nezbytné prokázat chudobu, neschopnost výdělků a nepřítomností osob, které mají povinnost jedince zaopatřovat. Pomoc nemusela mít jen peněžní podobu, jak je tomu skoro vždy i v dnešní době, ale obec stanovovala míru, počet, a druh zaopatření, a to podle obvyklého zajištění občanů obce, jednorázově, pravidelně či přechodně a penězi nebo naturáliemi.

1.2 Příčiny a důsledky bezdomovectví

Bezdomovectví je složitý mnohorozměrný společenský problém, na jehož vzniku a vývoji se podílí mnoho faktorů. Okamžité jednoduché řešení bezdomovectví neexistuje. Příčin může být spousta, například **materiální**, jakožto nejisté či nevhodné bydlení, ztráta práce, nízké příjmy, dluhy, neschopnost obhospodařovat vlastní rozpočet, včetně ztráty živitele či ztráty majetku při katastrofě. Podstatným momentem pak bývá prvotní ztráta bydlení. Velmi vážné bývají příčiny **vztahové**, kam patří kupříkladu změny skladby rodiny, rozvody a rekonstrukce rodiny, rodinné problémy, dlouhodobě narušené vztahy mezi partnery, mezi rodiči a dětmi, rozdělení či rozpad rodiny, domácí násilí, sexuální zneužívání, včetně osamělosti. Zásadní mohou být také příčiny **osobnostní**. Mimo mentální retardace různého stupně, která nemusí být vždy diagnostikována, může jít o duševní nebo fyzické onemocnění, mnohdy chronické, fyzické či smyslové postižení, poúrazové následky či invaliditu. Zmínit lze také sociální nezralost, nesamostatnost, nízkou či žádnou kvalifikaci, alkoholismus či jiné závislosti, eventuálně i hráčství. Příčinu mohou mít rovněž povahu **institucionální**, jejich

¹⁷ HRADECKÝ, I. a kol. Bezdomovci a sociální služby. In Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti. Rozšířený sborník z konference Charity Olomouc. Charita Olomouc, 2012, s. 11-36.

¹⁸ HRUŠKA, L. a kol. Studie o stavu bezdomovectví v Ostravě. PROCES, 2012, s. 5-6.

působení může podstatně ovlivnit stát, který za ně zodpovídá. Jedná se především o opuštění dětského domova po dosažení plnoletosti, kdy mladí lidé nejsou připraveni na samostatný život a odpovědnost za sebe a svůj osud. Podobné je to u osob propuštěných z vězení či zdravotnického zařízení, kdy se tito lidé nemají reálně kam vrátit. Častým spouštěcím mechanismem bývá součinnost a kombinace dvou nebo více příčin, které způsobí vznik bezdomovectví.¹⁹

Příčiny bezdomovectví mohou být různé. Vágnerová a kol.²⁰ sledovali především skupinu mladých osob bez domova, tj. pod 25 let, kteří prezentují až polovinu této kategorie osob bez příštěší. Důvodů proč se dostali tito mladí na ulici je hned několik. Příkladem jsou experimentování se svým životem, svoboda a nezávislost. Mnohdy může jít o odchylku v životním směru, která vyplní všechny touhy jedince, je krátkodobá a jakmile je mladý nabažen, vrátí se zpět do společnosti. V období, kdy se z dítěte stává mladý dospělý, může odchod na ulici prezentovat hledání nových zkušeností a hledání hranic a tento proces můžeme označit tzv. adolescentním moratoriem. Jindy může ale pozorovat začátek pozvolného pádu a pozvolného vyloučení na okraj společnosti, který taková osoba neumí zvládnout, ať už jsou příčiny jeho jednání různé. Může jít o následek vážných problémů, které trvají již dlouho, a mladý jedinec vidí jediné řešení v útěku před realitou. V danou situaci je to pro něj tou nejjednodušší cestou, ale ta často bývá spojena jen s dalšími problémy. Ulice na člověka může mít velmi negativní vliv. Je ohrožený vývoj osobnosti, mohou se přetvořit jeho postoje a názory, také se může zkomplikovat jeho eventuální návrat. Vždy jde ale o rizikové rozhodnutí, které mnohdy způsobí další problémy. Ty mohou nepříznivě ovlivnit vývoj osobnosti takového jedince, přetvořit jeho postoje i chování a zkomplikovat tak jeho eventuální integraci.

Vágnerová a kol.²¹ uvádí, že bezdomovci neakceptují hodnotový a normativní systém, a tím se podstatně mění jejich životní styl a marginalizace se projevuje v každé oblasti života jedince:

- Je narušena jeho ekonomická soběstačnost, ztráta zaměstnání, profesního postavení, tím pádem i ztráta k legálnímu přístupu k penězům,
- rozpad jeho sociální sítě, ztráta vztahů s přáteli, vyloučení z rodiny a z rodinného života,
- Omezení nebo změna životního stylu, nutnost žebrání a vytvářející se závislost na pomoci jednotlivců i pomáhajících organizací, zvýšená kriminální činnost.

S bezdomovectvím souvisí i mnoho negativních společenských jevů. K nejzávažnějším, které jsou nepřijímány celou společností, jsou ty, které se přímo dotýkají občanského a veřejného života. Častým problémem jsou znečištěné ulice těmito osobami, které zanechají spoustu

¹⁹ HRADECKÝ, I. Co znamená pro společnost bezdomovectví? In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 9-23.

²⁰ VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum, 2013, s. 10.

²¹ VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum, 2013, s. 9.

odpadků kolem svého „stanoviště“, stejně tak své nekontrolovatelné vyměšování a výkaly, také se nezděraňují mnohdy obtěžovat kolemjdoucí a žebrají, nadávají, vyhrožují a zapáchají. Mnohdy mívají neuvázané psi, kteří jsou agresivní, což může být pro ostatní velmi nepříjemné. Lidé bez domova se často vkrádají do zahradních chat, na cizí pozemky, do vybydlených domů a často se tím dopouštějí mnohých majetkových přestupků. Prokážeme-li u těchto osob totožnost, mnohdy bývá dalším problémem uhrazení pokuty. Lidé bez domova většinou nemají žádný stálý a oficiální příjem, a tudíž není možnost žádným způsobem tyto lidi donutit pokutu uhradit. Dle Hradeckého je „...nepostížitelný za přestupek“, Pokud pobírá sociální dávky, jsou to tak nízké částky, že z nich pokutu hradit také nemusí. Porušovaný zákaz pití alkoholu na veřejnosti, přijetí na záchytnou stanici na protialkoholní léčení se významně podílí na velké dluhy osob bez přístřeší. Díky takovým zkušenostem se mnoho osob bez přístřeší osob začíná cítit „beztrestnými“.²²

Psychické dopady bezdomovectví souvisí hlavně se ztrátou rodiny, jejího bezpečí a jistoty, se ztrátou zázemí, s přáteli a známými, se kterými by tento jedinec sdílel svůj život, a s rodinou a přáteli spojovaný pocit opory. Velkou roli sehrává i místo, kde by osoba bez domova mohla být chtěná a podporovaná, a tím se stát jeho součástí. Domov často představuje jistotu soukromí, čímž ukazuje reálnou i symbolickou ochranu. Domov je místem, kde nemůže nikdo cizí. Ztráta domova bývá dávana do souvislosti i s obecnější nezakotveností, s permanentním stěhováním se z místa na místo a s absencí pocitů, že někam patřím anebo k někomu patřím. Pak lze očekávat i neschopnost, respektive neochotu jednat podle obecně uznávaných pravidel.²³

Díky existujícím výzkumům víme, že na rozdíl od populace spořádaně bydlící mají lidé bez přístřeší velmi ohrožený zdravotní stav. Je zjištěn větší množství osob bez domova s chronickými a infekčními onemocněními, a také velký předpoklad k psychickým problémům.²⁴ Bezdomovectví také často způsobuje stres a permanentní napětí ze strachu, jejímž původcem je samotné žití na ulici a veškerá ohrožení, která se ho týkají. Nejedná se tudíž pouze o to, že člověk nemá kde bydlet, ale hlavně mu chybí rodina, přátele, někdo, kdo by ho podržel, podpořil nebo pomohl, a hlavně osobám bez domova chybí pocit jistoty a bezpečí.²⁵ Bezdomovectví z jednoho pohledu člověka zbavuje odpovědnosti za různé úkoly a povinnosti spojené s veřejným životem, ale současně mu bere ochranu, které díky sociálnímu začlenění může každý jedinec využít. S životem na ulici velmi často započne devastující životní cesta, která nemusí být vratná. Bezdomovectví tak mnohdy může souviset i s procesem pozvolné desocializace. Marginalizace spojená s bezdomovectvím způsobuje velkou stigmatizaci ve společnosti, protože život na ulici je pro naši společnost a naši kulturu velké

---

²² HRADECKÝ, I. Co znamená pro společnost bezdomovectví? In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 9-23.

²³ VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum, 2013, s. 9-10.

²⁴ LINDOVSKÁ, E., Ed. Způsoby řešení bezdomovectví a vyloučení z bydlení. Analýza a komparace situací ve Francii, Velké Británii a v České republice. Ostrava: Ostravská Univerzita, 2017, s. 120.

²⁵ VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum, 2013, s. 10.

vychýlení od standardních modelů. Většina populace osoby bez přístřeší odmítá a radikálně odsuzuje, protože prezentují zjevný důkaz sociální patologie. Na začátcích života na ulici se osoby bez přístřeší snaží zachovat akceptovatelnou sebeúctu a sebedůvěru tím, že popírají jakoukoliv příslušnost k dané skupině bezdomovců a dokonale dokážou popsat a zdůraznit svou odlišnost. Do dvou let postupuje velký propad, jak v osobnostním, tak sociálním vývoji a následně dochází k přijetí mezi danou komunitu. S tím se také pojí velký nárůst nezáměru, otupělosti a netečnosti řešit nějak svou životní situaci.²⁶

1.3 Problematika nezaměstnanosti ve vztahu k bezdomovectví

Nezaměstnanost je setrvalý projev nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce, přičemž poptávka práce je vyšší než nabídka práce, a zároveň je součástí celého tržního hospodářství. Ve statistikách se často zmiňujeme o míře nezaměstnanosti, tedy poměr nezaměstnaných k upotřebitelným pracovním silám, tedy součtu zaměstnaných a nezaměstnaných. Za nezaměstnaného se pak považuje ten, kdo se o zaměstnání uchází. Uchazečem o zaměstnání může být jakákoliv fyzická osoba, která příslušný úřad práce, dle svého trvalého bydliště, požádá o zavedení do evidence uchazečů o zprostředkování vhodného zaměstnání, a která také splňuje zákonem dané podmínky pro zařazení do evidence uchazečů o práci.²⁷ Z uvedeného už vyplývá jeden podstatný problém pro osoby bez domova, a to skutečnost, že neexistencí svého bydliště mohou jen těžko prokazovat místo svého pobytu. I při případném žádání o zaměstnání to může být podstatným problémem, neboť do pracovní smlouvy se zpravidla uvádí trvalé bydliště.

Nezaměstnanost a bezdomovectví spolu velmi často souvisejí. Ve statistikách nezaměstnanosti však mnohdy zaznamenávání bezdomovci nebývají, neboť po určité době bývají vyřazeni z evidence úřadu práce a mnohdy po několika neúspěšných pokusech hledání práce vzdávají. Jejich nejčastějším zdrojem příjmů jsou sociální dávky, kterých pobírá 42 % z nich. Další zdrojem finančních prostředků bývají příležitostné práce bez pracovní smlouvy, kterou má na 27 % osob bez přístřeší a 26 % dochází na sezónní sběr surovin. Uvedená členění ale neplatí v případě osob bez přístřeší přespávajících venku. V této skupině je nejrozšířenější právě sběr surovin, což sčítá bezmála 39 % osob, 32 % má příležitostnou práci bez smlouvy a až na třetí pozici 28 % osob získává příjem využitím sociálních dávek.²⁸

Ze statistik dále vyplývá že jen 39 % osob přespávajících venku mělo v dřívějšku legální práci více než polovinu svého dospělého života. Každý osmý jedinec, tj. 12 % ze všech, přespávající

²⁶ VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J. Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí. Praha: Karolinum, 2013, s. 10.

²⁷ DVOŘÁKOVÁ, Z. Finanční vzdělávání pro střední školy – se sbírkou řešených příkladů na CD. Nakladatelství C H Beck, 2011, s. 91.

²⁸ NEŠPOROVÁ, O., HOLPUCH, P. Populace osob bez domova v České republice. Osoby přespávající venku, v noclehárnách, v azylových domech a v obecních ubytovnách. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2020, s. 61.

venku nikdy legálně nepracoval. 45 % osob bez domova, ti, kteří byli zaměstnáni více než polovinu svého života, žije v azylových domech. Ze souvislosti mezi množstvím odpracovaných let a věkem respondentů vyplývá, že zhruba 50–60 % osob bez domova pobývajících venku již nemá šanci na přiznání starobního důchodu ve svých 65 letech bez zřetele na to, jak moc budou ještě v životě legálně pracovat. Třetina, přesněji 34 %, osob přespávajících venku má šanci tuto situaci zvrátit za podmínky, že si dříve nebo později trvalou práci najdou. Osoby bez domova mají ve své historii nekvalifikované práce, často dělnické pozice ve výrobě, řemeslné práce a pomocné práce ve stavebnictví.²⁹

---

²⁹ NEŠPOROVÁ, O., HOLPUCH, P. Populace osob bez domova v České republice. Osoby přespávající venku, v noclehárnách, v azylových domech a v obecních ubytovnách. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2020, s. 66.

2 Pomoc osobám bez přístřeší

Řešení problematiky bezdomovectví je záležitostí dlouhodobou a nelze ji realizovat jen prostřednictvím konkrétní pomoci současným osobám bez přístřeší. Současně je několik způsobů pomoci těmto osobám, základem by však vždy měl být především komplexní přístup.

Jak již bylo naznačeno výše v textu, problematika zjevného bezdomovectví se České republiky významně dotýká už více než 20 let. Od počátku se osobám bez přístřeší spontánně pokoušely pomáhat zejména občanská sdružení a církevní organizace. Vyvíjela se také pomoc a pořád i vyvíjí skrze víceetapový model od práce na ulici přes ambulantní a pobytové sociální služby zaměřené na bydlení. Nabídka bydlení je vesměs pod gescí veřejné správy, zjevně nad možnostmi nevládních organizací.³⁰

V roce 2013 byla oddělením sociálního bydlení poprvé předložena a poprvé vládou schválena tzv. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020. Od května roku 2015 začalo fungovat nové specializované pracoviště oddělení sociálního bydlení a začleňování vedené Ministerstvem práce a sociálních věcí a nahradilo tak oddělení sociálního bydlení. Ještě téhož roku byla koncepce navržena na novelizaci.³¹ Zdali se naplňují cíle, které jsou v Koncepci představeny se každým rokem vyhodnocuje a předkládá se hodnocení ve zprávě za uplynulý rok vládě České republiky vždy k 30. červnu.³²

2.1 Zdravotní péče

Přístup k základní zdravotní péči je ze zákona možný pro každého, to znamená i pro bezdomovce. U osob bez domova však v důsledku jejich nezaměstnanosti, neexistenci bydlení aj., dochází k neplacení zdravotního pojištění, a tím narůstání dluhu. Ze zákona by měl každý mít uhrazené zdravotní pojištění, ale v důsledku zadlužení osob na zdravotním pojištění se komplikuje i administrativa při plnění úhrad zdravotnickým zařízením za úkony provedené na těchto pacientech, a tím i k opatrnosti lékařů a zařízení při výběru pacientů. Někdy tak bývá uvedené právo osobám bez domova nelegálně upřeno s argumentem, že je nepojištěn. Pokud se setkají osoby bez domova s odmítnutím lékařů poskytnout jim zdravotní péči, často už na pomoc od odborníků zanevrou a nepřejí si ji. Největší komplikace pak nastávají, pokud se má zajistit pomoc klientovi, který pomoc nevyhledal, a navíc ji odmítá.

³⁰ HRADECKÝ, I. a kol. Bezdomovci a sociální služby. In Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti. Rozšířený sborník z konference Charity Olomouc. Charita Olomouc, 2012, s. 11-36.

³¹ KVAPILOVÁ, B. Bezdomovectví – závažný společenský problém dnešní doby. In Zdravotnictví a medicína: čtrnáctideník pro odborníky ve zdravotnictví a farmacii, 2015, s. 32-33.

³² Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 24.04.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/koncepce-prevence-a-reseni-problematiky-bezdomovectvi-v-cr-do-roku-2020>.

V těchto situacích je potřeba navázání spolupráce s organizacemi, které poskytují terénní práci a nabízejí i zdravotní služby.³³

V posledních letech se velmi rozšířil a dostává se více do podvědomí lidí studentský spolek Medici na Ulici. Převážně se spolek skládá ze studentů medicíny a dalších lékařských oborů, který má kořeny v roce 2015, kdy si studentka 3. lékařské fakulty v Praze s dvěma spolužáky vymyslela malý projekt Medici pomáhají. Dnes spolek má spolek pět ošetřoven, široké vedené a velkou spoustu dobrovolných mladých a nadšených mediků. Spolupracuje s několika nízkoprahovými organizacemi, pravidelně provádějí depistáže a pokud je potřeba poskytují základní zdravotní péči, popřípadě poskytují poradenství ohledně péče zdravotního stavu a organizují péči následnou. Cíl a smysl projektu „...znovuobnovit důvěru osob bez domova ve zdravotníky a zprostředkovat jim často nedostupnou základní péči,“ vychází z iniciativy celosvětového hnutí Street Medicine, které v USA založil internista Dr. Jim Withersen.³⁴ V Brně v roce 2019 se šest kamarádů rozhodlo navázat na myšlenku vzniklou v Praze, propojili se s mediky z Prahy a došlo k vytvoření takové oficiální pobočky v Brně. Díky první vlně koronavirové pandemie v roce 2020 získala hned spoustu příležitostí k pravidelné činnosti, začala spolupracovat s mobilními nízkoprahovými centry, které byli postaveny právě pro covidovou karanténu lidí bez domova, a ze šesti mladých se brněnská skupina dobrovolných mediků rozrostla na více než padesát aktivních studentů lékařské fakulty.³⁵

Poskytovat ambulantní kvalitní zdravotní péči osobám bez přístřeší také často komplikuje mnoho faktorů, jako jsou chybějící doklady a osobu tedy není možné identifikovat, nedostatek financí na zaplacení potřebných regulačních poplatků nebo doplatků na recepty. Mnohdy klienti přicházející z ulice zapáchají a jsou ve velmi zanedbaném stavu, někdy i v podnapilém stavu. Navíc zdravotnický personál i zázemí akutních příjmových ambulancí není dostatečně zabezpečen a vybaven k realizaci kvalitní ošetrovatelské péči.³⁶

Ve větších městech, kde bývá osob bez přístřeší více, je velká potřeba řešit nejrůznější situace, které souvisí s poskytováním zdravotnické péče těmto lidem. Téměř typickým problémem je, kam osobu bez přístřeší dále přesunout, pokud není potřeba hospitalizace po poskytnutí zdravotní péče. Právě návaznost péče o osoby bez přístřeší je značně nedostačující, jak pro zdravotnický personál, tak i klienti sami. Situace je v tomto velmi neadekvátní.³⁷

---

³³ ŠUPKOVÁ, D. a kol. Zdravotní péče o bezdomovce v ČR. Praha: Grada Publishing, a. s., 2007, s. 10-11

³⁴ MEDICI NA ULICI. O nás - Medici na ulici. *Medici na ulici* [online]. Dostupné z: <https://medicinaulici.cz/kdo-jsme>

³⁵ MEDICI NA ULICI. Brno - Medici na ulici. *Medici na ulici* [online]. Dostupné z: <https://medicinaulici.cz/brno>

³⁶ BURDA, P. Problematika poskytování akutní zdravotní péče osobám bez přístřeší. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 79.

³⁷ BURDA, P. Problematika poskytování akutní zdravotní péče osobám bez přístřeší. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 81.

2.2 Sociální péče

Jednou z významných složek pomoci lidem bez domova je sociální práce. Na podkladě zákona o sociálních službách se osobám bez přístřeší sociální služby poskytují. Tyto sociální služby se poskytují vždy s ohledem na lidská práva a svobodu jednotlivce, s podporou návratu sebeobsluhy a soběstačnosti a se snahou motivovat osoby bez přístřeší opustit jejich špatnou sociální situaci a začlenit se zpět do společnosti.³⁸

Osobám bez přístřeší jsou převážně dle řeči zákona o sociálních službách, § 61 a §63, určeny služby **terénní, ambulantní**, jako jsou nízkoprahová denní centra, noclehárny.³⁹ Dále se poskytují služby **pobytové**, například azylové domy nebo domy na půl cesty, které mohou být nejen prostředkem k vyřešení nepříznivé životní situace klienta, ale mohou mít i funkci preventivní. Cílem těchto sociálních služeb je podpora osob bez přístřeší v rámci uplatňování práv a poskytování sociálního poradenství, zajišťování kontaktu se společností a dalším institucemi, řešení stravy, hygienického servisu, popřípadě ubytování.⁴⁰

Surovka mluví taky o tom, že sociální služby jsou rozdělené podle několika prahů dostupnosti. Terénní a ambulantní služby, které mohou jejich uživatelé využívat anonymně, a které mají minimální pravidla se označuje prahem nejnižším. U pobytových služeb bývá podmínkou například předložení lékařského osvědčení o tom, že osoba je způsobilá tyto služby využívat, pravidel je zde více, a jsou tedy prahem vyšším.⁴¹

Pomoc osobám bez přístřeší by měla být progresivní, kdy sociální pracovník začne poskytovat služby klientovi „na ulici“ a v ideálním případě by měla být ukončena přechodem k samostatnému bydlení klienta. Uvedeme zde přehled sociálních služeb, jak je prezentuje organizace Armáda spásy:

- **terénní práce** – zaměřuje se na klienty, kteří nevyhledávají ani základní nízkoprahové služby. Jde o muže, ale i ženy, kteří mají provizní bydlení nebo jsou přímo na ulici. Terénní pracovníci poskytují první kontakt, základní sociální poradenství při řešení situace klienta, včetně předkládání možností dalších služeb, které mohou klienti využít.

---

³⁸ SUROVKA, T. Představení „balíčku služeb“ – co vše je potřeba. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 71.

³⁹ Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách

⁴⁰ SUROVKA, T. Představení „balíčku služeb“ – co vše je potřeba. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 72.

⁴¹ SUROVKA, T. Představení „balíčku služeb“ – co vše je potřeba. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 71.

- **nízkoprahová denní centra** – poskytuje všem osobám bez přístřeší, eventuálně těm, kteří se nachází v nevyhovujících podmínkách, pomoc prostřednictvím poradenství, základní stravu, možnost hygieny a oblečení. Uživatelé této služby mohou v těchto centrech zůstat přes den, mohou jen odpočívat nebo řešit svou situaci společně s pracovníky. V některých nízkoprahových denních centrech může fungovat i spolupráce se zdravotnickým personálem.

- **noclehárna** – zde je možnost přespát, možnost vykonat základní hygienu, je tu poskytnuta i základní strava a také je možná výměna oblečení. Slouží k přespání v noci pro lidi, kteří nemají kde bydlet. Tuto službu mnohdy využívají lidé přímo z ulice nebo uživatelé docházející do nízkoprahového denního centra. Zaměstnanci těchto nocleháren poskytují sociální poradenství zajišťují nabídku návaznosti dalších sociálních služeb. Noclehárny jsou pro muže i ženy.
  - **nkc** – noční krizové centrum, to je tzv. prostor pro „volnou židli“, které se otevírá v zimním období v rámci nocleháren, aby se zvýšila možnost pro ty, kteří nenalezli místo v noclehárnách ani v jiných službách, přesto nemuseli zůstat venku v mrazech.

- **azylové domy** – jsou určeny mlžům i ženám, ale i rodinám. Azylový dům je nepřetržitá pobytová služba poskytovaná těm, kteří nemají kde bydlet z jakýchkoliv důvodů. Azylové domy poskytují celý balíček služeb, přes všechno, co zaručuje kvalitní bydlení, ale i díky přítomnosti sociálních pracovníků podpora při vyřizování například úředních záležitostí a podobně. Bydlením v azylových domech se zavazujete k povinnosti docházet na aktivizační programy, které zajišťují nácvik pracovních dovedností a pomáhají k nalezení zaměstnání.

- **sociální rehabilitace** – může být součástí poskytování několika sociálních služeb. Tato služba se prostřednictvím nácviků a rozvoje dovedností, které se zaměřují na samostatnost, nezávislost a soběstačnost osob, připravuje na běžný a samostatný život ve společnosti. Sociální rehabilitace se zaměřuje na šest různých oblastí:
  1. běžně dostupné elektronické přístroje včetně počítače,
  2. komunikace,
  3. vyřizování osobních záležitostí, jako jsou úřady, lékař a podobně,
  4. kontakt se společností a společenským životem,
  5. skupinové aktivity věnující se rozvoji sociálních dovedností a samostatného fungování ve společnosti,
  6. uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.

- **sociální byty** – vhodné pro ty osoby bez přístřeší, které jsou s jistou dopomocí schopni získávat a rozvíjet schopnosti a dovednosti k samostatnému bydlení. Samostatnější bydlení mohou klienti získat i v rámci azylových domů nebo je možnost získání i klasických bytů, i když označovaných jako sociální.⁴²

Tyto byty provozují různé obce a různé neziskové organizace. Klienti, kterými by měli být rodiny nebo jednotlivci v bytové nouzi, při využití sociálního bytu dodržují běžné povinnosti nájemníka bytu, jako je úhrada nájemného, bezproblémové užití bytu, dobré vztahy se sousedy a jiné.⁴³

Mikulec a Šnejdrová⁴⁴ hovoří o sociálním bydlení jako o „...bydlení poskytovanému osobám v bytové nouzi nebo bytovou nouzí bezprostředně ohroženým.“ Sociální bydlení se klientům poskytuje na různě dlouhou dobu. Pro to má velmi individuální charakter, jsou osoby, pro které je to například startovací můstek, nějaká krátká životní etapa, a využijí sociálního bytu jen na krátkou dobu, ale máme i klienty, pro které je sociální bydlení a s tím související pomoc dlouhodobé řešení, pro některé i řešení trvalým.⁴⁵

Osoby bez přístřeší však nejsou stejnorodá skupina, každý z nich je jedinečný, a to i co do výběru služeb, které se rozhodne využívat. Ti, co chtějí využívat pobytových služeb, musí vždy dodržovat řád a pravidla, které daný služba má. Musí se prokázat osobními doklady a také se účastnit na platbách za ubytování. Pokud nemají zaměstnání nebo důchod, a tudíž stálý příjem finančních prostředků, musí si vyřídit sociální dávky, díky kterým získají finance na uhrazení nákladů spojené s ubytováním. Dalšími důvody jsou například, že nechtějí žít s ostatními v tomto druhu ubytoven. Dost klientů se na tyto organizace poskytující pomoc nikdy neobráti a raději zůstávají na ulici.⁴⁶

⁴² ARMÁDA SPÁSY. Lidé bez domova - Armáda spásy. *Armáda spásy - Srdce Bohu, ruce lidem* [online]. Copyright © 2016 Armáda spásy V České republice [cit. 22.04.2022]. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/pomahame-vam/socialni-sluzby/lide-bez-domova/>

⁴³ MPSV. 3. Kdo poskytuje sociální bydlení a jak a koho požádat o sociální bydlení?. [online]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/faq/casto-kladene-dotazy-obcan/42-3-3-kdo-poskytuje-socialni-bydleni-a-jak-a-koho-pozadat-o-socialni-bydleni>

⁴⁴ MIKULEC, M. ŠNEJDRLOVÁ, M. Metodika sociální práce v sociálním bydlení. Úvod do tématu sociální práce v sociálním bydlení. Praha: MPSV ČR, 2018, s. 10.

⁴⁵ MIKULEC, M. ŠNEJDRLOVÁ, M. Metodika sociální práce v sociálním bydlení. Úvod do tématu sociální práce v sociálním bydlení. Praha: MPSV ČR, 2018, s. 8.

⁴⁶ ŠTĚCHOVÁ, M. LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLTOVÁ, B. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Závěrečná zpráva. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 15-16.

2.3 Finanční pomoc

Pro osoby bez domova existuje mimo různých služeb také možnost žádat o dávky státní sociální podpory v místě trvalého bydliště. Často mohou pobírat jen část životního minima na osobní potřebu, protože je pro ně nemožné dokazovat výdaje za bydlení. Podmínkou k vyplacení dávek je spolupráce a součinnost s příslušným sociálním odborem a také je důležité zaevidovat se na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a práci si hledat i svým vlastním přičiněním.⁴⁷

Osoby bez domova mohou obecně využívat systém pomoci v hmotné nouzi, který upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a další právní předpisy, především zákon 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 389/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi. Dávkami, které jsou pro ně dostupné, jsou:⁴⁸

- **příspěvek na živobytí** – podpora při nedostatečném příjmu. Částka živobytí je stanovována pro každého jedince individuálně, a to na podkladě hodnocení jeho snahy a možností,
- **doplatek na bydlení** – podpora při zaplacení výdajů na bydlení, tomu, kdo sám ani s pomocí rodiny není schopen pokrýt náklady na bydlení z vlastních příjmů, včetně příspěvku na živobytí, který mít je zároveň podmínkou k získání doplatku na bydlení. Tato dávka se vyplácí vlastníkům užívajícím byt, nebo těm kteří na základě smlouvy v bytě bydlí. Zahrnují se do toho i ubytování v sociálních službách v rámci případů hodných zvláštního zřetele.
- **mimořádná okamžitá pomoc** – pro osoby, které se ocitly v situacích, které je nutné ihned řešit, nejsou splněny podmínky pro opakující se dávky a osobám, žádajícím o tuto dávku hrozí bezprostředně újma na zdraví. Pokud se podíváme na vyplacení dávky z pohledu osob bez přístřeší většinou se poskytuje v případech, kdy je potřeba vyřízení nových dokladů a žadateli chybí dostatek financí na poplatky, nebo kdy došlo k propuštění z výkonu trestu, kdy skončila doba hospitalizovaného léčení, po dovršení zletilosti a opuštění dětského domova a další. V tu danou chvíli není možnost situaci vyřešit jiným způsobem. Tato dávka může být vyplácena opakovaně, ale částka nesmí přesáhnout čtyřnásobek částky životního minima.

---

⁴⁷ ŠTĚCHOVÁ, M. LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLTOVÁ, B. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Závěrečná zpráva. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 15-16.

⁴⁸ MPSV. Pomoc v hmotné nouzi. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 22.04.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

2.4 Pomoc s nalezením zaměstnání

Při snaze o začleňování osob bez přístřeší do společnosti Pěnkava tvrdí, že zaměstnávání představuje důležitý prostředek. Ale problém zaměstnávat tyto lidi vyplývá z mnoha důvodů, které dle odborníků vycházejí ze subjektivity daného klienta a společností která ho obklopuje. Nelze jednoduše označit osoby bez přístřeší, za ty, kteří nechtějí pracovat, nebo že kdyby měli možnost pracovat, že ji přijmou. Stejně tak nelze tvrdit, že zaměstnavatelé jsou neochotní, přijmout člověka, který žije na ulici. Navíc dle statistik je pro osoby bez přístřeší velmi nedostatečná nabídka, která je na trhu práce. Příčiny nezaměstnanosti mezi osobami bez přístřeší bývají multifaktoriální a stanovit ty hlavní, na které je nezbytné zaměřit se více, může být náročné i pro odborníka.⁴⁹

Pokud si osoba bez přístřeší není schopna udržet nebo získat zaměstnání, je to mnohdy způsobenou ztrátou zaměstnání vlastní vinou a následným strachem z dalšího neúspěchu, který má vyvolaný na základě několikeré ztráty. Častá fluktuace, zmíněný strach a dlouhodobá nezaměstnanost mají negativní vliv na myšlení, vystupování a postoje daného jedince. Ale práce s aktuální pracovní nabídkou a zároveň s osobností osoby bez přístřeší a se všemi jejími předpoklady k zaměstnání je zárukou dobré reintegrace. Cílem sociální práce popudit k motivaci osob bez přístřeší hledat si práci a podporovat je po celou dobu procesu. Získat a udržet si zaměstnání je ideálním stavem pro klienta, neboť si získá zabezpečení dostatečného příjmu a dokáže si zajistit všechny své potřeby. V praxi se sociální pracovníci často ale setkávají s permanentním odmítáním pracovních příležitostí, také u klientů často pozorují proměnlivou motivaci, popřípadě i jeho úplnou a konečnou rezignaci.⁵⁰

Vysoká nezaměstnanost osob bez přístřeší se může řešit alespoň částečně, a sice alternativní možnostmi zaměstnávání. Několik projektů s touto iniciativou bylo již úspěšně realizováno. Osoby bez přístřeší pracovali v tzv. chráněném režimu, což spočívalo v tom, že se od těchto zaměstnaných klientů nevyžadovali standardní pracovní povinnosti v plném rozsahu jako v klasickém zaměstnání. Navíc se bere ohled chování a pracovní produktivitu, u které se počítá, že může být nízká. Cílem těchto projektů není pracovní výkon klientů, ale působení, které má výchovný a sociální rozměr.⁵¹

O zaměstnávání osob bez přístřeší se snaží mnoho neziskových organizací, a to většinou za spolupráce s Úřadem práce. Například v Armádě Spásy jsou zřizována pracovní místa

---

⁴⁹ PĚNKAVA, P. Zaměstnávání lidí bez domova. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 88-89.

⁵⁰ PĚNKAVA, P. Zaměstnávání lidí bez domova. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 88-89.

⁵¹ PĚNKAVA, P. Zaměstnávání lidí bez domova. In Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice. Sborník z konference. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015, s. 92.

na provozní pozice v rámci jednotlivých zařízení, jak pro nezaměstnané uživatele sociálních služeb této organizace, tak pro dlouhodobě nezaměstnané z evidence Úřadu práce, kteří se zapojují v rámci veřejně prospěšných prací či prací na dohodu. Také Armáda spásy spolupracuje místními samosprávami a společně nabízejí pracovní pozice při úklidu ulic. Těmito způsoby si každý rok zajistí uplatnění více než 150 nezaměstnaných osob.⁵²

Další z organizací poskytující pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením je Nový Prostor. Vizí této organizace je poskytování zázemí a podpory pro osoby bez domova a zaměřující se na jejich rozvoj a pomoci s ukončením bezdomovectví. Realizují různé projekty a osobám bez přístřeší, kteří chtějí pracovat, ale nenašli žádnou pracovní pozici, nabízejí možnost výdělků. Jednou z možností je prodávat časopis Nový prostor, který si klienti koupí za 25 korun, prodávají jej za 50 korun. Podpořit prodejce stačí zakoupením tohoto časopisu. Tomuto projektu se říká „streetpaper“, tedy novin z ulice. Historie této aktivity se začala psát v Anglii, v Londýnské pobočce Armády spásy již v 19. století. Časopis v ulicích prodávali vojáci Armády spásy ale i městská chudina. Tento časopis nesl název War Cry. V New Yorku a v San Franciscu začali na konci osmdesátých let 20. století vycházet dva plátky Street News a Street Sheet, a měli stejnou funkci jako Český nový prostor, poskytnout pomoc a pracovní příležitost bezdomovcům. Známý je i současný časopis z Velké Británie The Big Issue, V Německu, kde se produkují časopisy ve stejném množství jako ve zbytku Evropy zažil streetpaper velký rozmach a dneska už máme desítky takových projektů v rámci celého světa.⁵³

---

⁵² ARMÁDA SPÁSY. Dlouhodobě nezaměstnaní - Armáda spásy. *Armáda spásy - Srdce Bohu, ruce lidem* [online]. Copyright © 2016 Armáda spásy V České republice [cit. 22.04.2022]. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/pomahame-vam/zamestnavani/dlouhodobě-nezamestnani/>

⁵³ NOVÝ PROSTOR. Nový Prostor | O nás. *Nový Prostor | Téma: Komunita* [online]. Dostupné z: <https://novyprostor.cz/o-nas>

3 Zmapování faktorů k motivaci osob bez přístřeší k získání a udržení zaměstnání – výzkumná část

3.1 Výzkumný problém a cíl práce

Výzkumný problém, který tato práce řeší, je komplexnost motivace lidí bez přístřeší k získání a udržení zaměstnání. Jedná se o mnohohrstevnatý problém, který je ovlivněn motivací jak na straně individuální osoby bez přístřeší, tak na straně systému a možností, které se dané osobě nabízí. Cílem výzkumné části absolventské práce je zmapování faktorů k motivaci k získání a udržení zaměstnání osob bez přístřeší na území města Brna.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké jsou faktory k nalezení a udržení zaměstnání osob bez přístřeší?

Vedlejší výzkumná otázka: Jaké faktory k nalezení a udržení zaměstnání jsou z pohledu osob bez přístřeší nejvýznamnější?

3.2 Design výzkumu

Výzkum se skládal ze třech fází. Nejdříve jsem na základě své dosavadní praxe sociální práce s osobami bez přístřeší navrhla asi pět faktorů, které dle mého názoru mají vliv na jejich motivaci k získání a udržení zaměstnání. Poté jsem v rámci klientů oddělení sociální kurátoři oslovila tři klienty, dva muže a jednu ženu, představila jsem jim ve stručnosti moji absolventskou práci a její cíl a požádala jsem je o poskytnutí zpětné vazby na dotazník, který má být hlavní metodou sběru dat v další fázi výzkumu. V souladu s principy participativního výzkumu jsem tak svůj návrh faktorů s těmito třemi mými klienty konzultovala. Na základě jejich postřehů a věcných podnětů jsem jeden faktor vyškrtla, jeden upravila a dva přidala. Díky této přípravě jsem vytvořila šesti položkový dotazník, který je blíže popsán v další podkapitole. Poté jsem zajistila sběr dat v rámci dotazníkového šetření s uzavřenými otázkami, založeném primárně na hodnocení faktorů identifikovaných během výše uvedených kroků na půdě sociálního odboru v rámci úředních hodin. Dotazovány byly přímo osoby bez přístřeší, které jsou zároveň klienty oddělení sociální kurátoři na odboru sociální péče v Brně. Vzhledem k možným kognitivním deficitům mezi klienty byl dotazník administrován formou strukturovaného rozhovoru s možností samo vyplnění dotazníku nebo jeho vyplnění s mou dopomocí. Každý bod jsme si s každým respondentem společně prošli, jestli všemu rozumí a poté jsem je nechala vyplňovat. Pokud byla nějaká nejasnost, vždy jsem dovedla vysvětlila nebo objasnila, a po celou dobu jejich vyplňování dotazníku jsem byla

k dispozici. Dotazník byl anonymní, osobní údaje k identifikaci respondentů jsem nevyžadovala a všechny vyplněné dotazníky, včetně podepsaných informovaných souhlasů, mám uchovány ve svém osobním archivu.

3.2.1 metoda sběru dat

Dotazníkové šetření bylo provedeno formou dotazníku s uzavřenými otázkami. Dotazník se skládal ze dvou částí, přičemž první část zjišťovala sociodemografické údaje a v druhé části byl výčet faktorů ovlivňující získání a udržení zaměstnání a u každého faktoru škála významnosti hodnocena 1-5 body. Respondent si měl na škále vybrat číslo, které podle něj představovalo významnost jednotlivých faktorů pro motivaci k získání a udržení zaměstnání. Sociodemografické údaje zahrnovaly pohlaví, věk, dokončené vzdělání, dobu od posledního zaměstnání a kde respondenti přechkávají noc.

Výčet faktorů motivace jmenovitě zde:

Peníze – pokud by byla nabídka práce za minimální mzdu a vy dopředu víte, že vám nepokryje náklady, jak moc (na škále od 1-5) tato skutečnost ovlivňuje vaši motivaci?

Cestování do práce – pokud by byla nutnost do zaměstnání dojíždět, jak moc (na škále od 1-5) tato skutečnost ovlivňuje vaši motivaci?

Hygienické podmínky, kde přespávám, má situace – zázemí, které máte, jak žijete, jak moc (na škále od 1-5) ovlivňuje vaši motivaci?

Zdravotní stav – jak moc (na škále od 1-5) váš zdravotní stav ovlivňuje vaši motivaci?

Změna v životě – nechcete v životě nic měnit? Vyhovuje Vám být nezaměstnaný? Jak moc (na škále od 1-5) změna v životě kvůli nalezení zaměstnání ovlivňuje vaši motivaci?

Mám exekuce – máte exekuce, při kterých znamená, že vám zabaví velkou část vydělaných peněz? Jak moc (na škále od 1-5) tato skutečnost ovlivňuje vaši motivaci?

V příloze této absolventské práce je celé znění dotazníku a dále je přiložen informovaný souhlas.

3.2.2 výzkumný soubor

Cílová skupina respondentů jsou osoby bez přístřeší, právě toho času nezaměstnaní, a zároveň jsou aktivními klienty docházející na odbor sociální péče v Brně, na oddělení sociální kurátoři. Získala jsem dotazníky od 24 respondentů. Zhruba jedna čtvrtina ze všech oslovených odmítla dotazník vyplnit.

Oddělení sociální kurátoři je v rámci Magistrátu města Brna jedno z oddělení sociální péče. Zaměstnanci tohoto oddělení poskytují sociální poradenství všem klientům, kteří jsou dospělí, a jsou ohroženi sociálním vyloučením. Je zde i právní oddělení, které poskytuje

podporu a rady ve všech potřebných oblastech, kde je potřeba legislativní zastřešení. Také jsou v rámci oddělení vybavené a klientům přístupné terapeutické dílny, kde se s klienty provádí nácvik dovedností vedoucí k sebeobsluze a samostatnosti. Je přítomný i pracovní terapeut, který v rámci svého vyhrazeného času napomáhá klientům s hledáním práce, psaním životopisů, připravuje klienty na pracovní pohovory a poskytuje poradenství a podporu ve všem, co je spojené potřebou k nalezení zaměstnání. Zde probíhalo dotazníkové šetření v rámci úředních hodin.

3.3 Analýza dat a etické aspekty

Analýza dat byla realizovaná v aplikaci MS Excel za pomoci deskriptivní statistiky (průměry, grafy, procenta).

Vzhledem k citlivosti tématu zaměstnání mezi osobami bez přístřeší jsem se snažila maximálně ošetřit etické aspekty výzkumu. Dotazníkové šetření bylo zpracováváno zcela anonymně. Všichni respondenti byli informováni o důvodu realizace tohoto šetření, že data nebudou použita k jiným účelům než k účelům vypracování výzkumné části mé absolventské práce, a že je účast na dotazování dobrovolná. Informace byly zpracovány s kolonkou pro datum a podpis respondenta a všichni, kdo se účastnili šetření, tyto informace nejprve podepsali.

3.4 Výsledky

V rámci dotazníkového šetření byl použit dotazník, který naleznete v úplném znění v přílohách této absolventské práce. Je rozdělen na dvě části. První část je složena z pěti krátkých a jasných otázek na určení sociodemografických údajů. V druhé části dotazníku měli respondenti vybírat ze škály 1 – 5 důležitost faktorů motivace k získání a udržení zaměstnání. Vyplnění netrvalo ani dvě minuty a všechny vyplněné dotazníky jsou uchovány společně s informovanými souhlasly v osobním archivu.

3.4.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek z první části dotazníku – sociodemografické údaje

1. Pohlaví respondentů

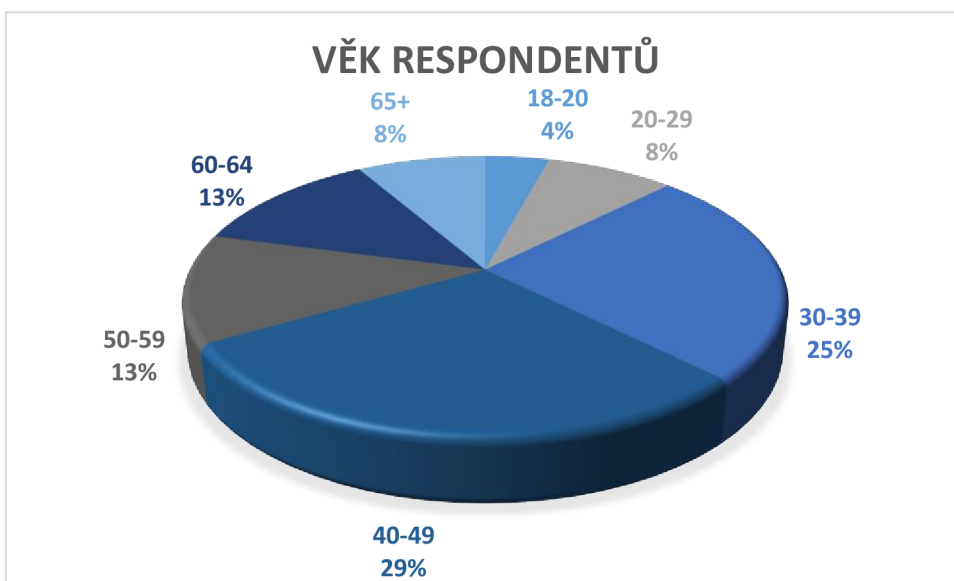
Tohoto dotazníkového šetření se zúčastnilo z 24 respondentů 16 mužů a 8 žen.

Graf. 1: Pohlaví respondentů

2. Věk respondentů

Odpovídal 1 muž do 20-ti let, 2 muži a dvě ženy do 30-ti let, 4 muži a dvě ženy do 40-ti let, 6 mužů a 1 žena do 50-ti let, 2 muži a 1 žena do 60-ti let, 1 muž a 2 ženy do 65-ti let a 2 muži nad 65 let. I když se počítá 65 let jako věk důchodový, respondenti, kteří jsou s věkem vyšším, tak nedosáhli na důchod skrze neodpracované roky, tudíž jsou stále nezaměstnaní a jsou vedeni v evidenci uchazečů o zprostředkování zaměstnání.

Graf. 2: Věk respondentů

3. Dokončené vzdělání

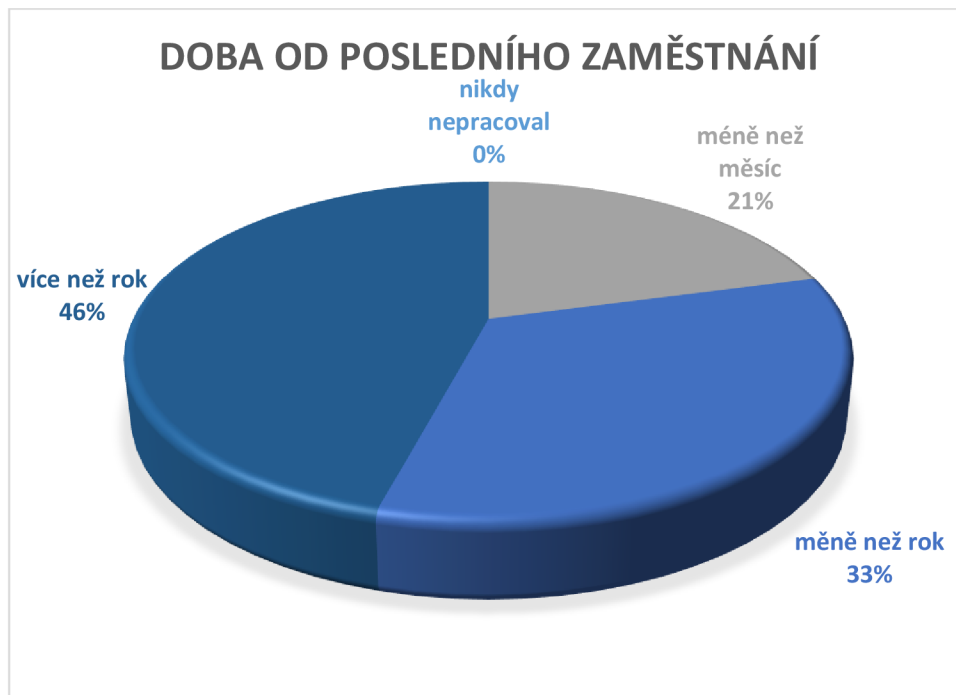
Na dotazník odpovědělo 7 mužů a 4 ženy se základním vzděláním, 8 mužů a 3 ženy se středoškolským vzděláním a 1 muž a 1 žena s vysokoškolským vzděláním.

Graf. 3: Dokončené vzdělání respondentů

4. Doba od posledního zaměstnání

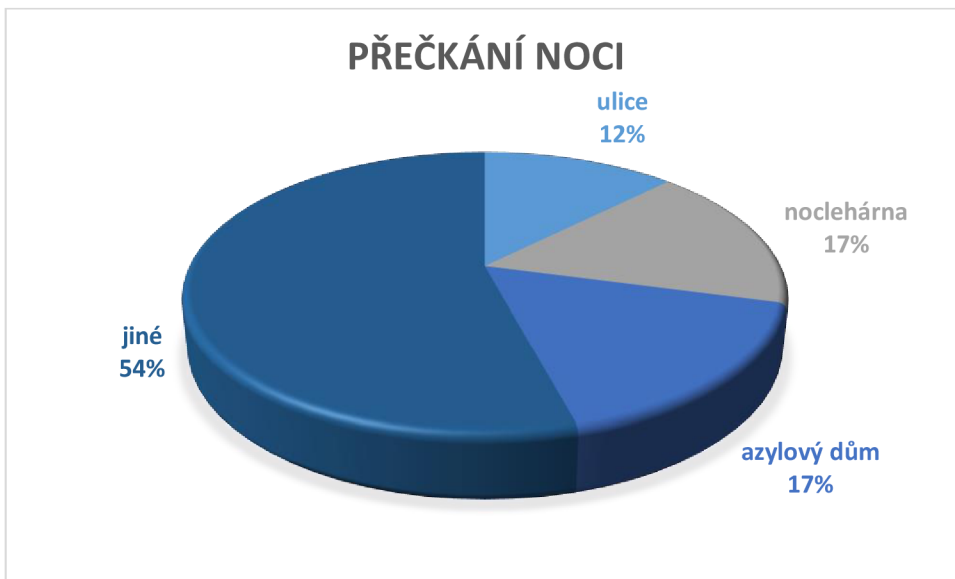
V dotazníku všichni respondenti uvedli, že někdy ve svém životě pracovali, 2 muži 3 ženy jsou bez práce zatím maximálně měsíc, 5 mužů a 3 ženy jsou bez práce méně než rok, ale už je to více než měsíc a 9 mužů a 2 ženy jsou bez více jak rok.

Graf. 4: Doba od posledního zaměstnání respondentů

5. Přechání noci

Žádná z respondentek nevedla, že by byla v noci bezprizorně na ulici, za to 3 mužští respondenti na ulici noc přechávají, 3 muži a 1 žena jsou přes noc na noclehárnách, 4 muži bydlí v azylovém domě žena ani jedna, a 6 mužů a 7 žen uvedlo možnost jiné, do kterého spadá ubytovna, sociální byt, přechání u známých nebo daný respondent nechtěl uvést svůj stav z jakéhokoliv důvodu.

Graf. 5: Přechání noci respondentů

3.4.2 Vyhodnocení jednotlivých otázek z druhé části dotazníku – zmapované faktory motivace k získání a udržení zaměstnání

Ze získaných dat byl vypočítán aritmetický průměr jednotlivých hodnot významnosti faktorů motivace osob bez přístřeší k získání a udržení si zaměstnání. Bylo zjištěno, že pět ze šesti faktorů má mezi respondenty podobnou důležitost. Výsledný skóre důležitosti jednotlivých faktorů se pohybuje v rozmezí 3,13 – 3,67. Šestý faktor má ale hodnotu o hodně vyšší, a to 4,13. Přesné hodnoty významnosti u všech mapovaných faktorů jsou uvedeny v tabulce č. 6, včetně rozlišení podle věku a pohlaví.

1. Peníze

Mezi respondenty má nejvyšší hodnocení, a to 4,13. Mezi respondentkami jsou peníze jako faktor k motivaci označeny hodnotou velmi vysokou, 4,5. U mužů máme aritmetický průměr na hodnotě 3,94.

2. Exekuce

Druhým nejvýznamnějším faktorem jsou exekuce. Když si respondenty rozdělíme na muže a ženy, pro muže je to daleko vlivnější faktor hodnocený číslem 4,25, zatímco ženy udělily hodnotu pouze 2,5. U mužů se jednalo dokonce o úplně nejvýznamnější faktor s nejvyšším skóre. Kdo má exekuce, rozhodně ho to v rozhodování nastoupit do zaměstnání ovlivňuje. A s prvním faktorem se vlastně prolínají nebo doplňují. Ne každý z respondentů tuto situaci musí aktivně právě řešit, ale i přesto, kromě třech respondentek okolo třiceti let věku a jednoho respondenta nad 40 let, je tento faktor pro všechny významný.

3. Zdravotní stav

Zdravotní stav je faktorem v hodnotovém žebříčku našich respondentů uprostřed. Jeho průměrná hodnota významnosti je 3,21. Více ovlivňuje starší populaci.

4. Hygienické podmínky, kde přespávám, má situace

Vysloužil si od respondentů hodnotu 3,17. Zajímavé je, že je velký rozdíl, jak tento faktor vnímají muži a jak ženy. U mužů dosahuje hodnota k číslu 4, přesně 3,9, u žen máme 2,13. Změna v životě

Tento faktor má hodnotu 3,17. Rozdělíme-li zase respondenty na muže a ženy, můžeme si všimnout, že přízpůsobivějšími jsou ženy. Jejich hodnota 2 ukazuje, že změna jim tolik nevádí. U mužů je hodnota 3,75.

5. Cestování do práce

Faktor dojíždění do zaměstnání získal nejnižší hodnotu 3,13.

ARITMETICKÝ PRŮMĚR	celkem	pod 40 let	nad 40 let	ženy	pod 40 let	nad 40 let	muži	pod 40 let	nad 40 let
PENÍZE	4,13	4,2	4,07	4,5	4	5	3,94	4,33	3,7
EXEKUCE	3,67	3,5	3,79	2,5	1,5	3,5	4,25	4,83	3,9
ZDRAVOTNÍ STAV	3,21	2,7	3,57	2,63	1,25	4	3,5	3,8	3,4
HYGIENICKÉ PODMÍNKY	3,17	3	3,29	2,13	1,75	2,5	3,69	3,83	3,6
ZMĚNA V ŽIVOTĚ	3,17	3,1	3,21	2	2	2	3,75	3,83	3,7
CESTOVÁNÍ DO PRÁCE	3,13	2,6	3,5	3,25	3	3,5	3,06	2,3	3,5

Tab. 6: Faktory motivace osob bez příštěší k získání a udržení zaměstnání – data zpracovaná aritmetickým průměrem

3.4.3 Vyhodnocení hlavních výzkumných otázek

1. Hlavní výzkumná otázka: Jaké jsou faktory k nalezení a udržení zaměstnání osob bez přístřeší?

V této práci jsem identifikovala následující faktory, ovlivňující motivaci k získání a udržení zaměstnání u osob bez přístřeší: peníze, cestování do práce, hygienické podmínky, zdravotní stav, změna v životě, exekuce. Identifikace faktorů proběhla na základě teoretického přehledu literatury, zkušeností z praxe a důležitost faktorů byla následně validována pilotáží u třech klientů a malým navazujícím empirickým šetřením.

2. Vedlejší výzkumná otázka: Jaké faktory k nalezení a udržení zaměstnání jsou z pohledu osob bez přístřeší nejvýznamnější?

Faktor, jehož významnost značně převyšuje nad všemi ostatními faktory, jsou peníze. Peníze jsou důležité pro každého respondenta, a každý z nich si uvědomuje, že jsou velmi potřeba. Pokud by měli získat práci která je špatně finančně ohodnocena, nabídku odmítnou a budou hledat něco jiného.

Druhým nejvýznamnějším faktorem jsou exekuce, které respondenty také velmi ovlivňují. Mít exekuci pro ně znamená velkou překážku v zaměstnání, protože nezískají finanční odměnu v celé výši, a to má velký vliv při rozhodování, zda pracovní příležitosti vůbec využijí. Tyhle dva faktory se i značně propojují.

3.5 Diskuze

3.5.1 Komentář k výsledkům

U všech zkoumaných faktorů se potvrdilo, že pro respondenty mají velmi podobnou důležitost a všechny je nějakým způsobem motivují či jinak ovlivňují při procesu hledání či udržení zaměstnání. Při zpracování dat z výzkumu bylo zjištěno, že všechny faktory nějakým způsobem můžeme propojit s faktorem nejvýznamnějším, a sice s penězi.

Peníze jsou velkým faktorem, a potvrzuje to i tento výzkum. Přesněji výše mzdy velmi ovlivňuje přijetí nabídky nastoupit do zaměstnání. Pokud budou mít respondenti nabídky zaměstnání jen za minimální mzdu a spočítají si, že jejich náklady jsou vyšší, odradí je to od nástupu do zaměstnání a nabídky budou odmítat.

Jeden z faktorů je zdravotní stav. Dobrý zdravotní stav je pro každého důležitý, pokud někdo má vážný zdravotní problém, může to být velkou překážkou k udržení zaměstnání.

Při zpracování dat mě zarazilo, že faktor „hygienické podmínky, místo přespávání“ pro ženy není zas tolik významný. Možná je to ale ovlivněno i tím, že žádná z respondentek pro tento výzkum nepřespává na ulici a situaci má nějakým způsobem řešenou. Pokud ale situace není řešena, nevykonávat důstojně osobní hygienu nebo nemít možnost kvalitního spánku, může více ovlivnit řešení situace z pohledu získávání zaměstnání.

Co se týče faktoru dojíždění za prací, přestože byl pro respondenty nejméně významný, cestování bývá i tak náročné a při úvodních konzultacích se třemi klienty se jeden z nich nechal slyšet, že je to náročné nejen do času, ale i finančně. A tak jsme vlastně uzavřeli kruh a jsme zpátky u nejvíc ovlivňujícího faktoru.

3.5.2 Limitace studie

Tato práce má několik důležitých limitací z hlediska zobecnitelnosti svých závěrů. Jednalo se svou povahou o pilotní, explorativní výzkum. Výzkumný soubor byl malý, jedna čtvrtina ze všech oslovených mi odřekla. Možná je důvodem, že dotazníkové šetření probíhalo na odboru sociální péče, kde klienti pravidelně docházejí, a byli i přes informace o povaze výzkumu a anonymizaci sebraných dat ovlivněni strachem, že se k nim na základě odpovědí změní přístupy poskytované péče. Možná je ale i problém v tom, že se za svou situaci stydí natolik, že o ní mluvit nechtějí.

Dalším limitem této práce je statistické zpracování dat pouze výpočtem průměru. Kdyby se udělala pokročilejší statistika, mohly by výsledky podrobněji poukázat na souvislosti mezi jednotlivými zjištěními.

Závěr

Cílem mé absolventské práce je zmapování faktorů motivace osob bez přístřeší k nalezení a udržení si zaměstnání. V začátku práce proběhlo seznámení se s problematikou osob bez přístřeší a také rozvedení tématu nezaměstnanosti téhle cílové skupiny. V teoretické části je popsáno, co je to bezdomovectví, jak bezdomovectví vzniká a je zde také popsána problematika nezaměstnanosti právě u osob bez přístřeší a jak se této cílové skupině pomáhá.

V rámci výzkumné části jsem pomocí dotazníkového šetření zmapovala faktory motivace osob bez přístřeší k získání a udržení si zaměstnání, díky pomoci samotných klientů jsem získala data, z kterých jsem mohla čerpat a tyto informace využiji nejen pro práci jako výstup mého studia, ale i v rámci mého zaměstnání na sociálním úřadu při práci s touto cílovou skupinou.

Nejvýznamnějším faktorem motivace jsou peníze a také exekuce, což se vlastně velmi úzce prolíná. Fakt, že osoby bez přístřeší mají exekuce, by na přístup k hledání zaměstnání asi žádný velký vliv neměl, ale to že osoby bez přístřeší mají exekuce, a začnou-li chodit legálně do práce, tak se jím z výplaty odebere velká část peněz, a to už osoby bez přístřeší ovlivňuje velmi. Ano, to člověka velmi demotivuje. Dle mého názoru je pro většinu lidí velkou motivací výše platu, a pokud částka bude obdobná výší sociálních dávek, pak věřím, že si osoby bez přístřeší vyberou tu jednodušší variantu, nepracovat a nekomplikovat si život dalšími zodpovědnostmi.

Ale se ztrátou zaměstnání a všech odpovědností degraduje i celá osobnost. A to je v případech vzdělaných a kvalifikovaných lidí podle mě velká škoda. Tito lidé by byli prospěšní pro naši společnost, a tak mě napadá, když nemůžou být odměnou za vykonanou činnost v rámci zaměstnání peníze, například kvůli exekucím, nebo některé pracovní pozice nejsou finančně dobře ohodnoceny, jestli by se nenašla nějaká jiná alternativa odměn.

Bibliografie

- BURDA, Patrik. Problematika poskytování akutní zdravotní péče osobám bez přístřeší. In *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference: Praha, 26.-27.11.2014*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, s. 79-82. ISBN 978-80-7421-094-5.
- DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD*. V Praze: C. H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice, s. 312. ISBN 978-80-7400-008-9.
- HRADECKÝ, Ilja. Bezdomovci a sociální služby. In *Dvacet let vývoje bezdomovectví v naší společnosti: rozšířený sborník z konference Charity Olomouc konané u příležitosti 10. ročníku "Dnů o bezdomovectví" a v rámci oslav 20. výročí vzniku střediska Samaritán pro lidi bez domova: [Olomouc, 22. listopadu 2011]*. Olomouc: Charita Olomouc, 2012, s. 11-36. ISBN 978-80-905260-0-6.
- HRADECKÝ, Ilja. Co znamená pro společnost bezdomovství? In *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference: Praha, 26.-27.11.2014*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, s. 9-23. ISBN 978-80-7421-094-5.
- HRUŠKA, Lubor a kolektiv. *Studie o stavu bezdomovectví v Ostravě*. PROCES, 2012, s. 89.
- KVAPILOVÁ, B. Bezdomovectví – závažný společenský problém dnešní doby. In *Zdravotnictví a medicína: čtrnáctideník pro odborníky ve zdravotnictví a farmacii*. 2015., č. 9, s. 32-33. ISSN 2336-2987.
- LINDOVSKÁ, Eliška, Ed. *Způsoby řešení bezdomovectví a vyloučení z bydlení: analýza a komparace situací ve Francii, Velké Británii a v České republice*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2017. ISBN 978-80-7464-852-6.
- MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.
- MIKULEC, Marek a Martina ŠNEJDRLOVÁ, ed. *Metodika sociální práce v sociálním bydlení*. [Praha]: [Ministerstvo práce a sociálních věcí], 2019. ISBN 978-80-7421-192-8.
- MPSV. Kolik žije v ČR bezdomovců? Výzkumný ústav práce a sociálních věcí představil závěry rozsáhlého průzkumu. Tisková zpráva. 2019.
- MPSV. *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-072-3.
- NEŠPOROVÁ, Olga a Petr HOLPUCH. *Populace osob bez domova v České republice: osoby přespávající venku, v noclehárnách, v azylových domech a v obecních ubytovnách*. Praha: VÚPSV, 2020. ISBN 978-80-7416-388-3.
- OSP MMB. Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně. Magistrát města Brna, Odbor sociální péče. Zpráva o výsledcích projektu. 2018.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.

PĚNKAVA, Pavel. Zaměstnávání lidí bez domova. In *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference: Praha, 26.-27.11.2014*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, s. 87-92. ISBN 978-80-7421-094-5.

SUROVKA, T. Představení „balíčku služeb“ – co vše je potřeba. In *Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference: Praha, 26.-27.11.2014*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, s. 9-23. ISBN 978-80-7421-094-5.

ŠUPKOVÁ, D. a kol. Zdravotní péče o bezdomovce v ČR. Praha: Grada Publishing, a. s. 2007, 64 s. ISBN 978-80-247-2245-0.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta a Marina LUPTÁKOVÁ, KOPOLDOVÁ, Bedřiška, ed. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-069-4.

ŠTĚCHOVÁ, M. Bezdomovci a vybrané sociálně patologické jevy. In *Kriminalistika*, 2009, č. 4, s. 265-267. ISSN 1210-9150.

TODD, E. P. *Homelessness: Is Society Looking the Other Way?* Nova Publishers, 2006. ISBN 978-15-945-4652-5.

VÁGNEROVÁ, M, CSÉMY, L., MAREK, J *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2.

Internetové zdroje:

ARMÁDA SPÁSY. Lidé bez domova - Armáda spásy. *Armáda spásy - Srdce Bohu, ruce lidem* [online]. Copyright © 2016 Armáda spásy V České republice [cit. 22.04.2022]. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/pomahame-vam/socialni-sluzby/lide-bez-domova/>

ARMÁDA SPÁSY. Dlouhodobě nezaměstnaní - Armáda spásy. *Armáda spásy - Srdce Bohu, ruce lidem* [online]. Copyright © 2016 Armáda spásy V České republice [cit. 22.04.2022]. Dostupné z: <https://armadaspasy.cz/pomahame-vam/zamestnavani/dlouhodobenezamestnani/>

MEDICI NA ULICI. O nás - Medici na ulici. *Medici na ulici* [online]. Dostupné z: <https://medicinaulici.cz/kdo-jsme>

MEDICI NA ULICI. Brno - Medici na ulici. *Medici na ulici* [online]. Dostupné z: <https://medicinaulici.cz/brno>

MPSV. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 05.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/koncepce-prevence-a-reseni-problematiky-bezdomovectvi-v-cr-do-roku-2020>

MPSV. 3. Kdo poskytuje sociální bydlení a jak a koho požádat o sociální bydlení?. [online]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/faq/casto-kladene-dotazy-obcan/42-3-3-kdo-poskytuje-socialni-bydleni-a-jak-a-koho-pozadat-o-socialni-bydleni>

MPSV. Pomoc v hmotné nouzi. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 24.04.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

MMB. Brno - Oddělení sociální kurátoři. [online]. Copyright © [cit. 06.05.2022]. Dostupné z: <https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-4-namestka-primatorcky/odbor-socialni-pece/oddeleni-socialni-kuratori/>

NOVÝ PROSTOR. Nový Prostor | O nás. *Nový Prostor* | *Téma: Komunity* [online]. Dostupné z: <https://novyprostor.cz/o-nas>

Seznam tabulek a grafů

Graf. 1: Pohlaví respondentů	30
Graf. 2: Věk respondentů.....	31
Graf. 3: Dokončené vzdělání respondentů.....	31
Graf. 4: Doba od posledního zaměstnání respondentů	32
Graf. 5: Přecházení noci respondentů	33
Tab. 6: Faktory motivace osob bez přístřeší k získání a udržení zaměstnání – data zpracovaná aritmetickým průměrem.....	35

Anotace

Tato absolventská práce se zabývá bezdomovectvím z pohledu nezaměstnanosti. Teoretické část je rozdělena na dvě části. V první části je definován termín bezdomovectví, stručně otevřena historie bezdomovectví, pojmenovány jsou příčiny a důsledky bezdomovectví, a také je zde zahrnuta statistika nezaměstnanosti mezi osobami bez přístřeší. V druhé části jsou popsány jednotlivé služby bezdomovcům, jako jsou zdravotní služby, sociální služby, finanční pomoc ze strany státu, ale i pomoc s nalezením zaměstnání. V rámci praktické části je popsán kvantitativní výzkum. Cílem tohoto výzkumu je zmapování faktorů k motivaci změny životního stylu osob bez přístřeší. Výzkum je vedený v rámci dotazníkového šetření a respondenti jsou osoby bez přístřeší a zároveň klienti Magistrátu města Brna, odboru sociální péče, kde samotné šetření i probíhá.

Klíčová slova

bezdomovectví, osoba bez přístřeší, nezaměstnanost, sociální práce, sociální péče, zdravotní péče, motivace, životní styl, sociální kurátor, pracovní terapie

Abstract

This thesis deals with homelessness from the perspective of unemployment. The theoretical part is divided into two parts. In the first part, the term homelessness is defined, history of homelessness is described, caused and consequences of homelessness are named, and unemployment statistics among the homeless are summarized. The second part describes the various services available to the homeless, such as health services, social services, financial assistance from government, and help with finding employment. Main aim of the practical part of this thesis is to describe factors that influence motivation for a change in lifestyle of homeless people. The research is conducted through a quantitative questionnaire survey among homeless people who are clients of the Department of Social Care at the Brno City Municipality.

Keywords

Homelessness, homeless, unemployment, social work, social care, health care, motivation, lifestyle, social worker, occupational therapy

Přílohy

1. Dotazník

Dotazník k AP – motivace k získání a udržení zaměstnání

Pohlaví: (nehodící se škrkněte) muž **X** žena

Věk: (doplňte číslo)

Dokončené vzdělání: (nehodící se škrkněte)

základní **X** střední **X** vysokoškolské

Doba od posledního zaměstnání (nehodící se škrkněte)

Nikdy nepracoval **X** méně než měsíc **X** méně než rok **X** více než rok

Přečkání noci (nehodící se škrkněte)

ulice **X** noclehárna **X** azylový dům **X** jiné (u známých, ubytovna, nechci uvést)

Prosím označte důležitost důvodů, které mohou mít vliv k získání a udržení zaměstnání na škále 1 – 5

(příčemž 5 je nejvyšší důležitost)

Peníze (minimální mzda mi nepokryje náklady)

Vůbec neovlivňuje 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Ovlivňuje velmi

Cestování do práce (práce je daleko, nutnost dojíždění)

Vůbec neovlivňuje 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Ovlivňuje velmi

Hygienické podmínky, kde přespávám, má situace

Vůbec neovlivňuje 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Ovlivňuje velmi

Zdravotní stav

Vůbec neovlivňuje 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Ovlivňuje velmi

Změna v životě(nechci nic měnit)

Vůbec neovlivňuje 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Ovlivňuje velmi

Mám exekuce (vím, že mi strhnout tolik, že se to nevyplatí)

Vůbec neovlivňuje 1 – 2 – 3 – 4 – 5 Ovlivňuje velmi

2. Informovaný souhlas

Informovaný souhlas pro dotazníkové šetření

Vypracovala: Marie Loučková

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás s žádostí o účast ve výzkumném projektu, který dělám v rámci absolventské práce při mém studiu, a která nese název: **Motivace osob bez přístřeší k nalezení a udržení zaměstnání**

Jejím cílem je **zmapovat faktory ovlivňující motivaci k nalezení a udržení zaměstnání.**

Vaše účast spočívá ve vyplnění dotazníku, který Vám zabere maximálně **2 minuty** času. Dotazník je **anonymní**, proto Vaše osobní údaje nebudou nikde zveřejněna. Uchovávána budou pouze pod číselným kódem a v souladu s platným zákonem České republiky č. 101/2000 o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Informace, které získám prostřednictvím dotazníků, budou použita výhradně pro účely mé absolventské práce.

Vaše účast významným způsobem přispěje k rozšíření poznatků ve zkoumané oblasti. Máte-li dojem, že některá otázka je příliš osobní, nemusíte na ni odpovět. To je důvod, proč Vám z účasti v dotazníkovém šetření nehrozí žádné riziko.

Děkuji.

Podpis vypracovatele:

Potvrzuji svým podpisem, že jsem byl/a nejdříve ústně informován/a o cíli výzkumu a měl/a jsem možnost ptát se na všechno, co mě v souvislosti s prosbou o vyplnění dotazníku zajímalo. Proto souhlasím s vyplněním dotazníku a následným anonymním zpracováním získaných dat.

Datum .....

Podpis respondenta/respondentky: .....